

377.

SPRAWOZDANIE

ZA ROK 1928/29

№ 10 W. z. 2816

1463

W A R S Z A W A
NOWOGRODZKA 21

**Najważniejsze dane liczbowe
z 1928/29 r. szk.**

377 *list. wych.*

Kursy instruktorskie
kursów 45
godziny wykładowe . 1.290
słuchaczy 3.014

Wyjazdy instruktorskie
wyjazdów 26

Członkowie instytucji
152 pracowników oświa-
towych

Ruch w składnicy
sprzedano 39.620 egzem-
plarzy książek

Nowe wydawnictwa
wydawnictw 8
arkuszy druku . . . 32
nakład łącznie . 27.200 egz.

W S T Ę P .

Rok sprawozdawczy był drugim z kolei, kiedy praca Instytutu Oświaty Dorosłych odbywała się w warunkach nieco przyjaźniejszych. Określone źródła dopływu środków materialnych pozwoliły na bardziej planowe poprowadzenie pracy. Niemniej jednak były one za małe na to, aby można było sprostać wszystkim zadaniom, których rozwiązania wymaga wzmagające się życie oświatowe.

Prace instruktorskie pochłaniały b. wiele energii, a mimo to Instytut nie zawsze mógł im poddać. Prace o typie badawczo-obszernym były w stadium zapoczątkowania.

W zakresie prac instruktorskich został częściowo zrealizowany postulat roku poprzedniego: dłuższe kursy instruktorskie w Warszawie wysunęły się w tym dziale na czoło prac Instytutu. Natomiast specjalne wyjazdy w celu szczegółowszego poznawania pracy na określonym terenie i udzielania jej odpowiednich instrukcyj nie przybrały szerszych rozmiarów. Przeważały momenty instruowania pośredniego przez kursy czy doraźne konferencje. Na instruowanie bezpośrednie nie wystarczało sił. Zresztą i instytucje, prowadzące bezpośrednią pracę, niedość jeszcze uświadamiają sobie potrzebę takiej pomocy.

Teren działania został znacznie rozszerzony, co ilustruje załączona mapka. W latach poprzednich działalność Instytutu ograniczała się nieomal wyłącznie do b. zaboru rosyjskiego. W roku sprawozdawczym objęto kursami instruktorskimi b. zabor austriacki, przede wszystkim Małopolskę Wschodnią. Przeprowadzono również jeden kurs na Pomorzu. Został więc do pewnego stopnia nawiązany kontakt z pracą oświatową na terenie całej Rzplitej oraz na emigracji w Niemczech przez udział w dłuższych kursach instruktorskich słuchaczy ze wszystkich zakątków kraju jak również z Westfalji i Nadrenji.

W ten sposób Instytut stopniowo staje się pomocniczą oświatową placówką instruktorską [dla całej] Polski i skupisk emigracyjnych poza jej granicami.

Prace wydawnicze były również w ścisłym związku z rolą instruktorską Instytutu. Obok szeregu nowych wydań programów czy podręczników zostały nieomal całkowicie przygotowane do druku 2 wydawnictwa monograficzne, o pracach i doświadczeniach Instytutu i Sekcji Oświaty Pozaszkolnej Magistratu m. st. Warszawy.

Składnica, obok wzmoczonego zaopatrywania w wydawnictwa oświatowe wielu placówek, skompletowała kilkaset biblioteczek instruktorskich dla pracowników oświatowych.

Rok ten ujawnił potrzebę ześrodkowania pomocy instruktorskiej dla prac świetlicowych, które zaczynają się dość masowo przyjmować. Na schyłku roku sprawozdawczego zostały przedsięwzięte w tym kierunku pewne przygotowania. W roku 1929/30 i ten dział znajdzie swoje uwzględnienie w Instytucie.

Postulat roku poprzedniego — powiększenie zespołu całkowicie zatrudnionych pracowników — w roku sprawozdawczym wystąpił jeszcze dobitniej.

SPRAWOZDANIE ZA 1928/29 R. SZK.

Zakres pracy w poszczególnych działach przedstawiał się w sposób następujący:

I. **Poradnia.** W roku sprawozdawczym podobnie jak i w latach poprzednich, rejestrowano tylko porady bardziej zasadnicze, wnikające w miejscowe warunki. Było ich 54. Typowe pytania w sprawie podręczników, czy programów, których było kilkaset, w poradni nie rejestrowano, przekazując je składnicy do załatwienia. Sprawy, które wykraczały poza zakres specjalności Instytutu, o ile tylko było to możliwe, przekazywano odpowiednim instytucjom fachowym.

II. **Kursy instruktorskie.** Podobnie jak i w roku poprzednim występowały dwa zasadnicze typy kursów: dla czynnych pracowników oświatowych i dla młodzieży, kończącej seminarja i kursy nauczycielskie.

Niezależnie od tego podziału należy odróżnić kursy, całkowicie przeprowadzane przez Instytut i takie, na które Instytut skierowuje tylko poszczególnych prelegentów.

W grupie kursów, przeprowadzanych przez Instytut, należy wyodrębnić dłuższe kursy, zorganizowane w Warszawie na zlecenie Wydziału Oświaty Pozaszkolnej Ministerstwa W. R. i O. P. Było ich trzy, a mianowicie:

1. *16-dniowy kurs instruktorski* w czasie od 1 do 16.X. 1928 r. dla nauczycieli z terenu Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Program kursu obejmował następujące wykłady i zajęcia: cele i zadania oświaty pozaszkolnej — 1 godz., rozwój i stan obecny pracy oświatowej w Polsce — 4 godz., oświata pozaszkolna zagranicą — 2 godz., rola państwa, samorządu i organizacji społecznych w oświacie dorosłych — 3 godz., organizacja oświaty pozaszkolnej — 3 godz., przegląd programów i form pracy oświatowej — 8 godz., zagadnienia dydaktyczne — 5 godz., metodyka języka ojczystego — 5 godz., metodyka historii — 3 godz., metodyka arytmetyki — 5 godz., metodyka geografji i nauki obywatelskiej — 5 godz., doksztalcenie zawodowe — 2 godz., wycieczki krajoznawcze — 2 godz., teatr ludowy — 2 godz., chóry ludowe — 2 godz., bibliotekarstwo i czytelnictwo — 5 godz., odczyty popularne — 3 godz., regionalizm — 1 godz., kształcenie pracowników społecznych — 1 godz., domy ludowe — 2 godz., przegląd organizacji społeczno-oświatowych w Polsce — 2 godz.

W związku z wykładami słuchacze zwiedzili ognisko Sekcji Oświaty Pozaszkolnej Magistratu m. Warszawy przy ul. Chłódnej 11, gdzie zapoznali się z organizacją ogniska i byli na 2-ch lekcjach różnych przedmiotów i poziomów nauczania. Byli również na specjalnie przygotowanych lekcjach pokazowych: 1) z arytmetyki na II stopniu kursów początkowych w ognisku przy ul. Poznańskiej 11, i 2) z języka polskiego na I i II stopniu w ognisku przy ul. Karowej 2. Po nich odbyła się konferencja z udziałem nauczycieli, prowadzących lekcje, instruktorów Sekcji Oświaty Pozaszkolnej Magistratu m. st. Warszawy, jednoosobnych wykładowców i słuchaczy kursu instruktorskiego.

Pozatem słuchacze zwiedzili następujące instytucje oświatowe w Warszawie: 1) Pracownię Oświaty Pozaszkolnej M. W. R. i O. P., 2) Bibliotekę Powszechną przy ul. Piekarskiej 11, 3) Studium Pracy Społeczno-Oświatowej przy Wolnej Wszehnicy Polskiej, 4) Instytut Oświaty Dorosłych, 5) Sekcję Oświaty Pozaszkolnej Magistratu m. st. Warszawy.

Z zakresu szkolnictwa zwiedzili: 1) szkołę powszechną przy

ul. Bema 76, 2) szkołę powszechną im. Szlenkierów przy ul. Górczewskiej 8, 3) Instytut Robót Ręcznych, 4) Wyższy Kurs Nauczycielski. Z zabytków i osobliwości stolicy poznano: 1) Zamek Królewski, 2) Muzeum Wojska, 3) Muzeum Rapperswilskie, 4) Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych, 5) Muzeum Zoologiczne, 6) Muzeum Przemysłu Ludowego. Nadto odbyli wycieczkę ogólną po Warszawie i do Wilanowa. Cztery wieczory spędzono wspólnie w teatrach.

Pod koniec kursu odbyła się 3 godzinna konferencja na temat pracy oświatowej w województwach południowo-wschodnich. Słuchaczy na kursie było 34 z następujących województw i powiatów:

- I. z województwa lwowskiego—19 słuchaczy, z powiatów: brzozowskiego, bóbrkowskiego, dobromilskiego, drohobyckiego, lwowskiego, miasta Lwowa, krośnieńskiego, mościskiego, niskiego, rzeszowskiego, starosamborskiego, tarnobrzeskiego, strzyżowskiego, samborskiego, żółkiewskiego, łańcuckiego i przemyskiego;
- II. z województwa stanisławowskiego — 9 słuchaczy, z powiatów: kołomyjskiego, nadwórniańskiego, rohatyńskiego, skolskiego, stryjskiego, miasta Stanisławowa, śniatyńskiego, tłumackiego, żydaczowskiego;
- III. z województwa tarnopolskiego — 6 słuchaczy, z powiatów borszczowskiego, brzeżańskiego, czortkowskiego, kopczyńskiego, przemyślańskiego i zloczowskiego.

Z ogólnej liczby 34 słuchaczy: 16 było kierownikami 3—7 klasowych szkół powszechnych, 18 — nauczycielami szkół powszechnych.

Wyszkolenie słuchaczy przedstawiało się następująco: 30 ukończyło seminarja nauczycielskie, 4 — gimnazja, z pośród nich 13 ukończyło następnie wyższy kurs nauczycielski, 11 posiadało egzamin kwalifikacyjny, 8 — drugi egzamin nauczycielski, 2 — egzamin wydziałowy, 2 — dwuletnie studia uniwersyteckie, 23 ukończyło różne kursy społeczno-oświatowe.

Wiek słuchaczy wahał się w granicach od 23 do 55 lat. W wieku od 23 do 30 lat było 8 osób, reszta w wieku od 30 do 55 lat.

Współpraca ich z organizacjami społecznymi na prowincji przedstawiała się następująco: 18 osób pracowało w kółkach rolniczych, 18—w Towarzystwie Szkoły Ludowej, 14—w kółkach młodzieży wiejskiej, 14 — w teatrach i chórach ludowych, 10 — na kursach dla dorosłych, 8 — w strażach pożarnych, 8 — w Związku Strzeleckim, 7 — w przysposobieniu wojskowym,

7 — w Sekcjach Oświaty Pozaszkolnej Związku Pol. Naucz. Szkół Powsz. 4 — w harcerstwie, 2 — w Towarzystwie Uniwersytetu Robotniczego, 1 — w T-wie „Sokół“.

2. 2-miesięczny kurs instruktorski w czasie od 4.III do 4.V.1929 r.

Zadaniem kursu, podobnie jak i innych tego typu było pogłębienie wiedzy oświatowej uczestników kursu, potęgując tą drogą ich wydajność w dotychczasowej pracy. Zważywszy na potrzeby życiowe, kurs miał również za zadanie przysposobić uczestników do ewentualnego obejmowania przez nich w wyjątkowych wypadkach stanowisk instruktorów oświatowych¹⁾

Program kursu obejmował trzy grupy zagadnień a mianowicie:

I. Część ogólna.

a. Polska współczesna.

Stan gospodarczy Polski	15 godz.
Ustrój Polski	4 „
Życie społeczne Polski	5 „
Samorząd terytorjalny	4 „
	<hr/>
	28 godz.

b. Zagadnienia podstawowe.

Podstawy psychologiczne pracy oświatowej	3 godz.
Dzieje pracy oświatowej	6 „
Praca oświatowa a doksztalcanie zawodowe	2 „
Regionalizm w pracy oświatowej	4 „
Wybrane zagadnienia pracy kulturalnej	8 „
Podstawy ideowe i zadania pracy oświatowej	8 „
Metoda intensywna i ekstensywna w pracy oświatowej	2 „
Rola państwa, samorządu i organizacji społecznych w pracy oświatowej	2 „
Ideje społeczne spółdzielczości	2 „
	<hr/>
	37 godz.

II. Część szczegółowa.

a. Zagadnienia organizacyjne.

Ognisko oświatowe na wsi	10 godz.
Organizacja oświaty pozaszkolnej w powiecie	3 „
Ognisko oświatowe w mieście	2 „

¹⁾ Uczelnią, która przygotowuje samodzielnych pracowników oświatowych, jest 2-letnie Studium Pracy Społeczno-Oświatowej przy Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Organizacja oświaty pozaszkolnej w mieście	1 godz.
Miejskie kursy początkowe	2 "
Szkoła powszechna dla dorosłych	2 "
Kolonje letnie i wycieczki kursów m. st. Warszawy .	2 "
Świetlice	2 "
Wiejski uniwersytet ludowy	2 "
	<hr/>
	27 godz.

b. Zagadnienia metodyczne.

Nowoczesne prądy w metodyce	2 godz.
Metodyka języka polskiego	15 "
" historji	5 "
" nauki obywatelskiej	6 "
" nauk ekonomiczno-społecznych	4 "
" matematyki	9 "
" odczytów popularnych	5 "
" propagandy higieny	2 "
" wycieczek krajoznawczych	3 "
Wiedomośc z metodyki pracy instruktorskiej	4 "
Teatr ludowy	10 "
Pieśń ludowa	6 "
Bibliotekarstwo	13 "
Czytelnictwo	3 "
Biblijografia	4 "
Recytacje i sztuka żywego słowa	2 "
	<hr/>
	93 godz.

III. Wykłady informacyjne.

Domy ludowe	3 godz.
Praca oświatowa w wojsku	3 "
Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe .	2 "
Przegląd organizacji spółdzielczych	6 "
Organizacje rolnicze i oświata rolnicza	4 "
Spółdzielczość mieszkaniowa	1 "
Organizacje młodzieży	2 "
Straże pożarne jako teren pracy oświatowo-kulturalnej	1 "
Rachunkowość w instytucjach społecznych	3 "
	<hr/>
	25 godz.

Razem 210 godz.

Poza wykładami słuchacze hospitowali indywidualnie i grupami wszelkie prace, prowadzone przez Sekcję Oświaty Pozaszkolnej Magistratu m. st. Warszawy. Zwiedzili więc: kursy początkowe dla dorosłych i młodocianych przy ul. Nowy-Świat 22, Poznańskiej 11, Złotej 51, Wolność 16 i Chłodnej 11, szkoły

powszechne dla dorosłych i młodocianych przy ul. Poznańskiej 11, Chłodnej 11, Kruczej 21, uniwersytet powszechny przy ulicy Poznańskiej 11 (dorośli) i Złotej 51 (młodociani), świetlice w ogniskach przy ul. Dolnej 25, placu Kazimierza Wielkiego 7, Kruczej 21, Chłodnej 11, Drewnianej 8, Karowej 2, Wolskiej 44, Inżynierskiej 10, Tarczyńskiej 27, Mariensztadt 9. Wzięli udział w charakterze hospitantów w wycieczkach ogniskowych do Sejmu i Senatu, Muzeum Narodowego i Wojska, Muzeum Rapperswilskiego i na wystawę obrazów do T-wa Zachęty Sztuk Pięknych. Byli na lekcji pokazowej z języka polskiego, po której odbyła się 2-godzinna konferencja.

Nadto zwiedzili oddział maszyn Głównego Urzędu Statystycznego, Sekcje Wychowania Przedszkolnego i Oświaty Pozaszkolnej Magistratu m. st. Warszawy, Instytut Oświaty Dorosłych, T-wo Przemysłu Ludowego, Związek Teatrów Ludowych, Centralny Związek Kółek Rolniczych i Młodzieży Wiejskiej, Centralne T-wo Rolnicze, Bibliotekę Publiczną, Instytut Robót Ręcznych i szkołę powszechną przy ul. Bema 76.

Niezależnie od powyższych zwiedzań i zajęć, związanych bezpośrednio z wykładami i charakterem kursu, słuchacze mieli możliwość zapoznania się z zabytkami i nowoczesnymi urządzeniami stolicy oraz korzystania z rozrywek kulturalno-artystycznych. Zwiedzono więc Stare Miasto, pałac w Łazienkach, Warszawską Spółdzielnię Mieszkaniową na Żoliborzu i Kolońję Staszica, dom Związku Zawodowego Pracowników Kolejowych, Polskie Radio. Byli obecni na posiedzeniu Sejmu i Senatu, w teatrach Polskim, Narodowym, Ateneum, Letnim i Wielkim.

Prócz wykładów i zajęć w Warszawie odbyła się w okresie 19—25 marca 5-dniowa wycieczka do powiatu będzińskiego, do Wiejskiego Uniwersytetu Ludowego w Szycach i do Krakowa. Wycieczka ta miała za zadanie zapoznanie uczestników z pracą oświatową samorządu powiatowego, z niektórymi pracami społecznymi i gospodarczymi samorządu, ośrodkami przemysłowymi i zabytkami historycznymi oraz uczelnią internatową. W Zagłębiu wycieczka zabawiła 3 dni. Zwiedzono sejmikowe ogniska oświatowe w Bobrownikach, Grodźcu i Zagórzcu, bibliotekę i czytelnię w Pekinie, muzeum geologiczne w Dąbrowie, przedszkole i sierociniec w Ząbkowicach, ośrodek zdrowia w Strzemieszycach, kolońję urzędniczą i robotniczą kopalni „Juljusz“ szpital, drukarnię i cegielnię sejmiku będzińskiego.

go w Będzinie, kopalnię węgla „Jowisz“ i Hutę Bankową w Dąbrowie. Wysłuchano referatów p. starosty Boxy o polityce będziańskiego sejmiku powiatowego, p. R. Chmielewskiego o pracy oświatowo-pozaszkolnej sejmiku będziańskiego i p. inż. Janoty o przemyśle Zagłębia.

W Szycach, gdzie wycieczka była przez jeden dzień, uczestnicy zapoznali się bliżej z samym zakładem, oraz wysłuchali 2-godzinnego referatu p. Solarza, dyrektora tego uniwersytetu, na temat zadań i metod pracy uniwersytetów ludowych.

Ostatni dzień poświęcono zwiedzaniu Krakowa.

Pod koniec kursu słuchacze wykonali prace piśmienne na następujące tematy: 1) Jak zorganizowałbym i poprowadził pracę oświatowo-kulturalną w (określona wieś czy miasto)? 2) Co i jak robiłbym przez cały rok jako samorządowy instruktor oświatowy w powiecie (określony powiat)? Słuchacze z wychodźstwa scharakteryzowali dorobek i metody swych placówek oświatowych na wychodźstwie i wskazali drogi oraz sposoby działalności oświatowo-pozaszkolnej na przyszłość z zastosowaniem wiadomości, nabytych na kursie.

Niezależnie od prac piśmiennych odbyły się kolokwja ustne. Odbywały się one komisyjnie po wykładach dla grup, składających się z 5 do 7 osób. Tematami były sprawy, poruszane przez słuchaczy w ich wypracowaniach, a budzące pewne wątpliwości, były więc one uzupełnieniem całości kursu. Kolokwja dały ciekawy materiał informacyjny o warunkach pracy słuchaczy oraz uwidocznily stosunek i skalę przygotowania do niej każdego z nich.

Słuchaczy ogółem było 47, w tem jedna kobieta. Najliczniej przybyli z Pomorza i Poznańskiego, 4 osoby były z emigracji westfalsko-nadreńskiej. Poszczególne okręgi szkolne były reprezentowane następująco:

- I. z okręgu szkolnego krakowskiego — 4 słuchaczy, z powiatów: bialskiego, kozińskiego, krakowskiego i myślenickiego;
- II. z okręgu szkolnego pomorskiego—18 słuchaczy, z powiatów: brodnickiego, działdowskiego, gniewskiego, grudziądzkiego, kartuskiego, kościerzńskiego, lubawskiego, morskiego, tczewskiego, toruńskiego, tucholskiego, sępolińskiego, świeckiego, wąbrzeskiego;
- III. z okręgu szkolnego poznańskiego — 8 słuchaczy, z powiatów: bydgoskiego, gnieźnieńskiego, kępińskiego, międzychodzkiego, poznańskiego, krotoszyńskiego, rawickiego i wągrowieckiego;

- IV. z okręgu szkolnego poleskiego — 1 słuchacz, z powiatu drohiczyńskiego;
- V. z okręgu szkolnego warszawskiego — 8 słuchaczy, z powiatów: białostockiego, ciechanowskiego, nieszawskiego, pułtuskiego, suwalskiego i m. Warszawy;
- VI. z okręgu szkolnego łódzkiego — 1 słuchacz z miasta Łodzi;
- VII. z okręgu szkolnego wołyńskiego — 3 słuchaczy z powiatów: krzemienieckiego, łuckiego i zdołbunowskiego.

Według zawodów zespół słuchaczy przedstawiał się następująco:

33 nauczycieli szkół powszechnych, 2 nauczycieli sem. nauczyciel., 3 — samorządowych instruktorów oświatowych, 2 — pracowników związków młodzieży wiejskiej (akademików), 3 — urzędników administracji szkolnej, 2 — urzędników konsulatu w Essen i 2 rzemieślników, działaczy oświatowych w Westfalji.

Większość słuchaczy była w wieku od 20 do 35 lat. Wykształcenie w zakresie seminarjum nauczycielskiego miało 28 osób, gimnazjum—11, 6 klas gimnazjum—5, szkoły powszechnej (w Niemczech)—3. Niezależnie od tego 6 osób miało ukończony wyższy kurs nauczycielski i 4 rozpoczęte wyższe studia lub egzaminy, uprawniające do nauczania w szkołach średnich.

Współpraca słuchaczy z organizacjami oświatowymi przedstawiała się następująco: na kursach dla dorosłych pracowało 25 osób, w Tow. Czytelników Ludowych—12, w teatrach ludowych—11, w kółkach rolniczych — 11, w Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej — 10, w Tow. Wojaków — 9, w harcerstwie — 8, w przysposobieniu wojskowem — 7, w Sekcjach Oświaty Pozaszk. Związku Polsk. Nauczyc. Szkół Powsz. — 7, w Związku Strzeleckim — 6, w Towarzystwie „Sokół“ — 7, w związkach młodzieży wiejskiej — 5, w organizacjach spółdzielczych — 4, w T-stwie Szkoły Ludowej — 4, w wojskowej pracy oświatowej — 4, w kołach śpiewaczych na emigracji — 3, w strażach pożarnych — 3, w Związku Obrony Kresów Zachodnich — 2, w Polsk. Macierzy Szkolnej — 2, w Związku Polaków w Niemczech — 2, w samorządzie terytorjalnym — 2, w samorządzie szkolnym — 2, w T-wie Oświaty Robotn. — 1, w świetlicach—1, w organizacjach młodzieży rzemieśln. — 1, w Związku Młodzieży Katolickiej w Westfalji — 1, w Związku Osadników Wojskowych — 1, w Związku Akademickiej Młodzieży Demokratycznej — 1, w T-wie opieki nad dzieckiem — 1.

3. 7-tygodniowy kurs instruktorski w czasie od 13.V do 28.VI 1929 r. był analogiczny do poprzedniego. Program w zasadzie uwzględniał te same zagadnienia, z tą tylko różnicą, że ogólna liczba godzin była mniejsza, mianowicie 179. Hospitacje ognisk były zorganizowane podobnie jak i na poprzednim kursie. Poza hospitacjami normalnych zajęć w ogniskach uczestnicy kursu wzięli udział w wycieczce wszystkich świetlic do Dąbrówki, w uroczystym zakończeniu roku szkolnego, organizowanym przez Koło Oświatowe słuchaczy, uczestniczyli w dorocznych konferencjach pracowników ognisk oświatowych, prowadzonych przez Magistrat m. st. Warszawy.

Nadto w związku z wykładami zwiedzili szereg tych samych instytucji oświatowych co i kurs poprzedni, oraz bibliotekę dziecięcą przy ul. Górczewskiej, szkołę powszechną przy ul. Zagórnej, Państwową Szkołę Higjeny i ośrodek zdrowia w Konstancinie. Te same zabytki historyczne i urządzenia społeczne stolicy oraz Wilanów. Ułatwiono im również uczęszczanie do wszystkich stołecznych teatrów.

W okresie od 26 do 30 maja włącznie odbyli wycieczkę na Powszechną Wystawę Krajową do Poznania. Celem wycieczki było zorientowanie uczestników w ogólnym dorobku Polski ze specjalnym zaakcentowaniem prac oświatowo-kulturalnych. Prócz wystawy zwiedzono również samo miasto.

Końcowe prace kolokwjalne odbyły się analogicznie jak na kursie poprzednim.

Uczestniczyło na kursie 39 słuchaczy rzeczywistych i 1 wolny słuchacz.

Najwięcej bo 30 było czynnych nauczycieli szkół powszechnych, 5 — instruktorów oświatowych, 4 — nauczycieli, pełniących tymczasowo obowiązki instruktorów powiatowych i 1 b. nauczyciel.

Wykształcenie seminaryjne posiadało 19 osób, gimnazjum i egzamin pedagogiczny — 9 osób, seminarjum i wyższy kurs nauczycielski — 8 osób, 6 klas gimnazjalnych i uzupełniające kursy wakacyjne — 4 osoby.

Współpraca ich z organizacjami oświatowymi przed kursem przedstawiała się następująco: na kursach dla dorosłych pracowało 19 osób, w teatrach i chórach ludowych — 18, w pracy oświatowej pozaszkolnej Związku Pol. Nauczyc. Szkół Powsz. — 16, w strażach pożarnych — 11, w kołach młodzieży wiejskiej — 9,

w organizacjach spółdzielczych — 9, w Związku Strzeleckim — 6, w kółkach rolniczych — 6, w przysposobieniu wojskowym — 5, w Związku Obrony Kresów Zachodnich — 4, w Lidze Obrony Powietrznej Państwa — 3, w Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej — 2 i w Stowarzyszeniu Młodzieży Robotniczej — 2.

Słuchacze rekrutowali się z różnych okręgów szkolnych, a mianowicie:

1. z okręgu szkolnego krakowskiego — 3 słuchaczy, z powiatów: jasielskiego, myślenickiego i opoczyńskiego;
2. z okręgu szkolnego lubelskiego — 5 słuchaczy, z powiatów: lubelskiego, m. Lublina, siedleckiego, tomaszowskiego i zamojskiego;
3. z okręgu szkolnego lwowskiego — 5 słuchaczy, z powiatów: drohobyckiego, mościckiego, lwowskiego, rzeszowskiego i tarnopolskiego;
4. z okręgu szkolnego łódzkiego — 2 słuchaczy, z powiatów: łaskiego, radomskowskiego;
5. z okręgu szkolnego poleskiego — 3 słuchaczy z powiatów kobryńskiego, łuninieckiego i pińskiego;
6. z okręgu szkolnego pomorskiego: — 1 słuchacz z m. Chełmży, powiatu toruńskiego;
7. z okręgu szkolnego śląskiego — 4 słuchaczy, z powiatów: katowickiego i rybnickiego;
8. z okręgu szkolnego warszawskiego — 4 słuchaczy, z powiatów: kutnowskiego, łomżyńskiego, warszawskiego i m. Warszawy;
9. z okręgu szkolnego wileńskiego — 9 słuchaczy, z powiatów: baranowickiego, brasławskiego, dziśnieńskiego, mołodczańskiego, łódzkiego, oszmiańskiego, słonimskiego, wołożyńskiego i m. Wilna;
10. z okręgu szkolnego wołyńskiego — 4 słuchaczy z powiatów: dubieńskiego, kowelskiego, krzemienieckiego i włodzimierskiego.

Słuchacze wszystkich trzech powyższych kursów byli kwalifikowani i skierowani na kurs przez Wydział Oświaty Pozaszkolnej Ministerstwa W. R. i O. P.

Nauczyciele szkół państwowych i instruktorzy oświatowi otrzymywali płatne urlopy. Kursy te były przeprowadzone systemem internatowym w Ognisku Pracy Oświatowo-Kulturalnej przy ul. Wolskiej 44. Tam odbywały się zajęcia oraz słuchacze otrzymali bezpłatnie wyżywienie i zakwaterowanie. Koszty podróży na kurs i z powrotem oraz wycieczek dalszych były im zwracane.

Wszystkie wydatki związane z temi kursami pokryło Ministerstwo W. R. i O. P.

Prelegentami tych kursów z ramienia Instytutu byli pp.: A. Bogusławski, M. Błaszczkowska, M. Borowiecka, Cz. Bykowski,

J. Cierniak, F. Czerwijowski, F. Dąbrowski, K. Frelek, prof. N. Gąsiorowska, M. B. Godecki, M. Gomolińska, K. Gorzuchowski, R. Grochowski, S. Jaśkiewicz, dr. M. Kacprzak, inż. Z. Kobyliński, A. Konewka, J. Kołodziejczyk, E. Kornitowiczowa, K. Kornitowicz, kpt. F. Koperski, prof. L. Krzywicki, prof. W. Makowski, E. Malinowska, S. Maniak, T. Mayzner, J. Millerowa, S. Moszczeńska, prof. B. Nawroczyński, J. Niecko, dr. E. Nowicki, A. Patkowski, prof. H. Radlińska, M. Rapacki, I. Sa-

Z wycieczek 2-miesięcznego kursu instruktorskiego: przy pomniku Szopena.

wicka, inż. Solarz., Z. Solarzowa, W. Sosiński, prof. A. Sujkowski, J. Sztromajer, A. Święcicka, W. Weychert - Szymanowska, prof. Z. Szymanowski, S. Tazbir, S. Tołwiński, mjr. I. Wądołkowski.

Pod koniec każdego kursu słuchacze wypełniali odpowiednią ankietę o danym kursie. Odpowiedzi były naogół traktowane poważnie i rzeczowo. Obok szeregu spostrzeżeń i uwag drobniejszych wszyscy wysuwali potrzebę zwoływania co pewien czas zjazdów uczestników poszczególnych kursów.

4. *Miesięczny kurs wakacyjny w Puławach* był organizowany przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lubelskiego, jako jeden z wielu kursów wakacyjnych dla nauczycieli szkół powszechnych. Rola Instytutu polegała na opracowaniu programu,

dostarczeniu prelegentów i kierownika pedagogicznego kursu. Sprawy finansowe i organizacyjno-gospodarcze spoczywały w ręku miejscowego inspektora szkolnego i kuratorjum szkolnego. Słuchaczy na kurs rekrutowało kuratorjum.

Program w 120 godzinach uwzględniał podstawy ideowe i psychologiczne pracy oświatowej, przegląd dorobku i form organizacyjnych oświaty dorosłych u nas i zagranicą, zagadnienia metodyczne, związane z początkowym nauczaniem dorosłych, bibliotekarstwo i czytelnictwo, teatry i chóry ludowe, ponadto metodykę odczytów i organizację wycieczek.

Uzupełnieniem programu była wycieczka do Sandomierza i Kazimierza, oraz zwiedzenie w Puławach Państwowego Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego wraz z zabytkami historycznymi w obrębie siedziby Instytutu.

W toku kursu słuchacze wykonali pracę piśmienną na temat: „Moje środowisko pracy pod względem społeczno-oświatowym“. Pod koniec kursu odbyły się grupowe konferencje ze słuchaczami na tematy, związane z pracą na kursie i przyszłą działalnością każdego z nich w pracy oświatowej.

Prelegentami kursu byli: pp. J. Cierniak, R. Chmielewski, K. Frelek, K. Grodecka, E. Malinowska, S. Maniak, S. Moszczeńska, F. Popławski, pracownik kuratorjum, i J. Sawicka.

Na kursie było 26 słuchaczy (12 mężczyzn i 14 kobiet).

W odpowiedziach na ankietę, przeprowadzoną wśród słuchaczy kursu, obok podkreślenia wielu momentów pozytywnych wysuwają oni konieczność przedłużenia tego typu kursów przynajmniej do 6 tygodni.

5. *Krótkoterminowe kursy instruktorskie, organizowane na prowincji.*

Były to przeważnie kursy 5-dniowe o 30 godzinach wykładowych. Program ich obejmował najczęściej następujące zagadnienia: podstawy ideowe pracy oświatowej, zagadnienia organizacyjne, metodykę języka polskiego, rachunków, nauki obywatelskiej i geografji, bibliotekarstwo i czytelnictwo, teatr ludowy.

Jest to program typowy, od którego w zależności od miejscowych potrzeb robione są różne odchylenia. Uzupełnieniem programu są czasami lekcje pokazowe i hospitacje. Kursy te według zgodnej opinji słuchaczy i prelegentów należy przedłużyć przynajmniej do jednego tygodnia. Dla utrzymania linii przewodniej w realizowaniu programu i wytworzeniu odpowied-

niej atmosfery na kursie wskazane jest, by jeden z prelegentów był obecny na kursie przez cały czas jego trwania, spełniając rolę kierownika pedagogicznego.

Rola Instytutu w stosunku do tych kursów polega na opracowaniu programu i skierowaniu prelegentów. Sprawy organizacyjno-administracyjne i finansowe należą do miejscowych czynników.

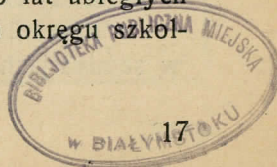
Szczegółowe dane o tych kursach zawiera następujące zestawienie:

L. p.	Miejscowość	Data	L. godz. wykł.	Liczba słuch.	Instytucja współ-organiz. kurs.	Dla kogo kurs był przeznaczony
1.	Białystok	6—10 V.29	30	50	Kurat. Okr. Szk. Warszawskiego	dla naucz. szk. pow. z pow. białostockiego, bielskiego, sokólskiego i wysoko-mazowieckiego
2.	Chełm	23—27 III.29	30	38	Kurat. Okr. Szk. Lubelskiego	dla naucz. szk. powsz. pow. chełmskiego i uczniów V kurs. państw. męsk. sem. nauczycielskiego
3.	Ciechocinek ¹⁾	3—8 I.29	30	108	Oddział Powiat. Z. P. N. S. P.	dla naucz. szk. powsz. pow. nieszawskiego i szeregu działaczy samorządowo-społecznych.
4.	Grodno	3—7 VI.29	30	50	Kurat. Okr. Szk. Warszawskiego	dla naucz. szk. powsz. z pow. grodzieńskiego, augustowskiego, suwalskiego i wołkowskiego.

¹⁾ Program tego kursu obejmował również szereg zagadnień społeczno-gospodarczych, które były omawiane dodatkowo przez miejscowych pracowników państwowych i samorządowych.

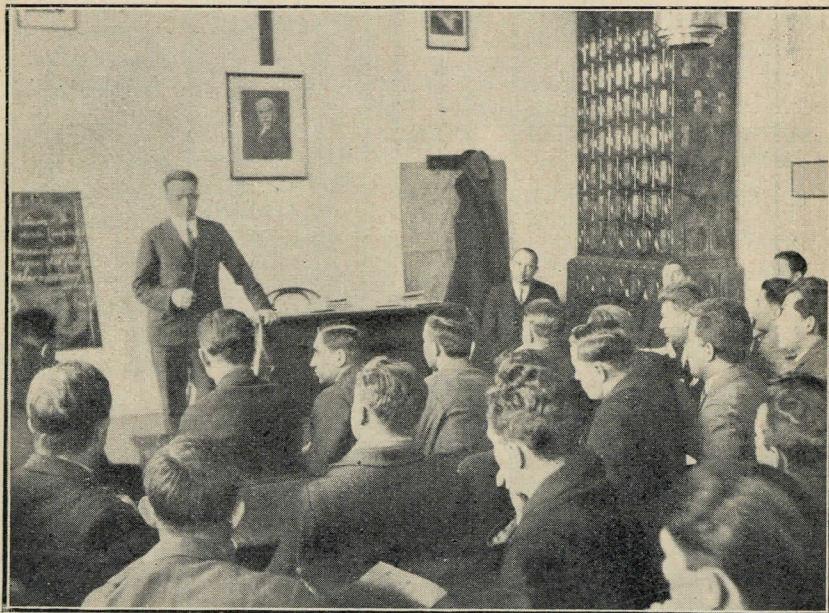
L. p.	Miejscowość	Data	L. godz. wykł.	Liczba słuch.	Instytucja współ-organiz. kurs.	Dla kogo kurs był przeznaczony
5.	Jasło	24—25 XI.28	10	90	Oddział Powiat. Z. P. N. S. P.	dla naucz. szk. powsz. pow. jasielskiego.
6.	Koło	24—28 IX.28	30	31	Wydział Powiat.	dla naucz. szk. powsz. pow. kolskiego
7.	Lwów	22—27 IV.29	34	80	Kurat. Okr. Szk. Lwowskiego	dla naucz. szk. powsz. z różnych pow. woj. lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego.
8.	Pułtusk	27—31 XII.29	34	80	Rada Szkolna Powiat. przy współudziale Wydz. Pow.	dla naucz. szk. powsz. powiat. pułtuskiego.
9.	Sandomierz	21—25 V.29	30	58	Inspektor Szk.	dla naucz. szk. powsz. pow. sandomierskiego.
10.	Słupca	21—27 IX.28	30	40	Oddział Powiat. Z. P. N. S. P.	dla naucz. szk. powsz. pow. słupeckiego
11.	Sosnowiec	18—22 XI.28	30	40	Wydz. Powiat. Sejm. będzińskiego.	dla naucz. szk. powsz. z pow. będzińskiego i uczniów państw. męsk. semin. nauczycielskiego.
Razem . . .			329	654		

6. Kursy instruktorskie oświaty dorosłych w seminarjach nauczycielskich były organizowane podobnie do lat ubiegłych dla młodzieży IV i V kursu na terenie kuratorjum okręgu szkolnego lwowskiego.

Program ich w 15 godzinach, realizowanych w ciągu 3 dni, obejmował następujące zagadnienia: cele i zadania oświaty dorosłych — 3 godz., organizacja pracy na wsi — 6 godz., różnice w nauczaniu dorosłego a dziecka na tle zagadnień metodycznych — 6 godz.

Na czas trwania kursu młodzież była zwalniana od normalnych zajęć szkolnych. Uzupełnieniem wykładów były biblioteczki okazowe, przywożone przez prelegentów. Prawie we wszystkich wypadkach uczestniczyli na wykładach dyrektorzy i ci nauczyciele seminarjów, którzy z racji odbywającego się kursu mieli wolne godziny. Kursy objęły seminarja państwowe i te prywatne, które same o to prosiły.

Kurs instruktorski dla młodzieży seminarjum nauczycielskiego w Sokalu.

W zasadzie były one przeprowadzone dla każdego seminarjum oddzielnie dla połączonych kursów IV i V. Parokrotnie z braku dostatecznej sali trzeba było prowadzić wykłady osobno dla każdego kursu, bywało jednak i tak, że na wykłady łączono 2 seminarja (4 kursy); miało to miejsce wówczas, gdy seminarja prywatne w ostatniej chwili prosiły o objęcie i ich młodzieży wykładami.

Wszystkie wydatki, związane z przeprowadzeniem kursów w seminarjach, pokrywało Ministerstwo W. R. i O. P.

Następujące zestawienie zawiera szczegółowe dane o tych kursach.

L. P.	Miejscowość	Rodzaj seminarjum	Liczba słuch.	U w a g i
1.	Brzeżany.	państw. sem. żeń.	60	
2.	Czortków.	państw. sem. męsk. i pryw żeńsk.	160	połączone były 4 kursy razem.
3.	Działdowo.	państw. sem. męsk.	60	
4.	Kołomyja.	państw. sem. żeńsk. V kurs.	44	z powodu braku dost. sali każdy kurs miał wykłady oddzielnie.
5.	.	państw. sem. żeńsk. IV kurs.	46	"
6.	Krosno.	państw. sem. męsk.	65	
7.	Jaworów.	państw. sem. żeńsk.	70	
8.	Lwów.	I państw. sem. żeńsk.	160	na wykłady uczęszczały słuch. państw. semin. dla ochraniarek.
9.	.	II państw. sem. żeńsk.	90	
10.	.	III państw. sem. żeńsk.	80	z językiem wykładowym ukraińskim.
11.	"	państw. sem. męsk.	90	
12.	Przemyśl.	I państw. sem. żeńsk.	86	
13.	.	II państw. sem. żeńsk.	60	z językiem wykładowym ukraińskim.
14.	Rudnik n/Sanem.	państw. sem. męsk.	82	
15.	Rzeszów.	państw. semin. męsk.	59	
16.	.	prywat. sem. żeńsk.	77	
17.	Sambor.	państw. semin. nauczyc. męsk.	106	mieszane narodowo-ściowo.
18.	Stanisławów.	państw. sem. męsk.	60	
19.	"	państw. żeńsk. i prywat. żeńsk.	150	połączone były 4 kursy razem.
20.	Sokal.	państw. sem. męsk.	75	mieszane narodowo-ściowo.
21.	Tarnopol.	państw. sem. męsk.	80	
22.	.	2 prywat. żeńsk.	80	połączone były 4 kursy razem: sem. T. S. L. i Kom. Obywat.
23.	Zaleszczyki.	państw. sem. męsk.	80	
		Razem	1.923	

7. *Udział w kursach instruktorskich innych instytucji.* Prelegenci Instytutu brali udział w następujących kursach instruktorskich innych instytucji: Polskiego Białego Krzyża — 2 godz. dla 30 osób, Towarzystwa Kursów dla Dorosłych pow. Warszawskiego — 2 godz. dla 30, Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet — 2 godz. dla 30 osób, Komitetu Międzyświatlicowego w Warszawie — 6 godz. dla 30 osób oraz na kursie oświatowym Koła Młodzieży Wiejskiej w Ralewicach w powiecie sieradzkim — 5 godz. dla 50 osób. Nadto kierownik Instytutu miał 8-godzinny cykl wykładów, poświęcony oświacie dorosłych na Wyższym Kursie Nauczycielskim dla 40 osób i 6 godz. na Studium Komunalnem w Warszawie dla 80 osób.

Ogółem w ubiegłym roku przeprowadzono 34 krótkoterminowe kursy instruktorskie prowincjonalne i 1 miesięczny (Puławy), oraz wzięto udział w 7-u kursach oświatowo-społecznych, prowadzonych przez inne instytucje. Wykładało na nich 15 prelegentów, a mianowicie: p. p. R. Chmielewski (1 raz), J. Cierniak (6 razy), A. Dargielowa (5 razy), H. Fiałkowska (6 razy), K. Frelek (23 razy), K. Grodecka (2 razy), A. Kropatsch (4 razy), E. Malinowska (7 razy), S. Maniak (21 razy), S. Moszczeńska (20 razy), I. Sawicka (8 razy), F. Sedlaczek (1 raz), A. Święcicka (3 razy), A. Walicka (1 raz) i K. Wyszomirski (1 raz).

Pod względem liczbowym kursy instruktorskie przedstawiały się w roku sprawozdawczym jak następuje: wszystkich kursów razem 45, godz. wykł. 1.290, słuchaczy 3.014. Z tego na kursy własne przypada 38 kursów, które przy 1.259 godz. wykł. objęły 2.724 słuchaczy. Na obce — 7 kursów, 31 godz. wykł. i 290 słuchaczy.

W porównaniu z rokiem poprzednim własnych kursów było o 8 mniej, liczba słuchaczy na nich zwiększyła się o 31, liczba godz. wykładowych również była większa o 191; świadczy to o tem, że kursy, przeprowadzone przez Instytut, są coraz dłuższe, a zatem i wyniki ich pracy muszą być lepsze.

III. **Wyjazdy instruktorskie.** Ogółem było 26 wyjazdów. Jedne z nich były podejmowane specjalnie na zaproszenie miejscowych czynników oświatowych, inne miały miejsce przy okazji przeważnie z racji pobytu prelegentów na kursie instruktorskim.

W powyższych wyjazdach brało udział 4 osoby a mianowicie: K. Frelek (7 wyjazdów), K. Grodecka (1 wyjazd), St. Maniak (18 wyjazdów), I. Sawicka (4 wyjazdy).

Wykaz miejscowości i cel poszczególnego wyjazdu ilustruje następujące zestawienie:

Lp.	Miejscowość	Organizacja, do której wyjeżdżano	W jakiej sprawie
1	Aleksandrów Kuj.	Sejm. Powiat. i Z. P. N. S. P.	Konf. ze starostą, instr. ośw. i prez. Oddz. Z. P. N. S. P.
2	Będzin	Sejm. Powiat.	Udział w posiedz. Kom. Ośw. Pozaszkolnej.
3	"	" "	Konf. ze star. na temat ośw. pozaszkolnej w powiecie.
4	Bielsk Podl.	Wspólne posiedz. Sejm. Powiat. i Rad Szk. Pow.	Referat o org. ośw. pozaszkolnej.
5	Chełm	Insp. Szkoln.	Konf. z insp. szk. o akcji ośw. w powiecie.
6	Grodno	" "	Konf. z Insp. Szk. na temat organizacji pracy oświatowej.
7	Jaworów	Ogn. Z. P. N. S. P.	Konf. z człon. ogniska na temat pracy oświatowej.
8	Koło	Sejm. Pow. i Insp. Szkol.	Omówienie kursu instruktorskiego.
9	Kołomyja	T. S. L. i „Prosvita	Konf. w sprawach ośw. z działacz. tych organizacyj.
10	Krosno	Kursy dla dor.	Konf. z kier. kurs. i ich zwiedz.
11	Lwów	Kurat. Okr. Szk.	Konf. z kuratorem i wizytat. na temat org. ośw. pozaszkol.
12	"	T-wo Szk. Lud.	Konf. z sekretarzem T. S. L.
13	"	Kurat. Okr. Szk.	" z kuratorem o pracy ośw. w okręgu.
14	Opoczno	Sejm. Pow. i Insp. Szkolny	Udział w konf. poświęconej organ. ośw. pozaszkolnej w powiecie.
15	Przemysł	Kier. Szk. w Niżankowicach.	Konf. o prac. ośw. w powiecie.
16	Puławy	Insp. szkoln.	Konf. z insp. szkoln. i działacz. ośw. w sprawach organizacyjnych ośw. poz. w powiecie.
17	Pułtusk	Rada Szk. Pow. i Sejm. Powiat.	Ref. o roli samorządu w pracy ośw. na zjeździe samorządowym.
18	Radomsko	Oddz. P.Z.N.S.P.	Ref. na konf. Z. P. N. S. P. o pracy ognisk oświatowych
19	Rzeszów	Władze państw. i org. społ.	Konf. ze star., przew. Oddz. Z. P. N. S. P. przedst. T. S. L. i przew. Pow. Zw. Młodz. Wiejsk.

Wykaz miejscowości (ciąg dalszy).

Lp.	Miejscowość	Organizacja, do której wyjeżdżano	W jakiej sprawie
20	Rudnik n/S.	Ogn. Z. P. N. S. P.	Konf. z dyr. Sem. i czł. Ogn. Z. P. N. S. P. na temat pracy ośw. w okolicy.
21	Sandomierz	Władz. państwowe, samorządowe i organ. społ.	Udział w konf. władz. szkol., samorz. i organ. społeczn.
22	Skierniewice	Insp. Szkolny.	Ref. na konf. naucz. szkół powsz. na temat organ. ośw. poz. w powiecie.
23	Sokal	Władze powiat.	Konf. ze star. i insp. szkol. w spr. oświaty pozaszkolnej.
24	Stanisławów	Wojewoda i organ. nauczycielska	Konf. z wojewodą i ref. na zebr. Ogniska Z. P. N. S. P.
25	Tarnopol	Organ. społeczne.	Konf. przez 3 wiecz. z dział. ośw.-społ. z T. S. L., Strzelca, Małopol. Tow. Roln. i Organizacji Narodowej.
26	Zaleszczyki	Insp. Szkolny.	Ref. na konf. pow. naucz. szkół powszechnych.

IV. **Wydawnictwa.** W okresie sprawozdawczym wydano:

Nr. 49. Program trzystopniowych kursów dla dorosłych, opracowany dla potrzeb wsi i miast prowincjonalnych. Praca zbiorowa (M. Godecki, K. Grodecka, M. Borowiecka) pod red. M. B. Godeckiego. Wyd. III. W-wa 1929 r. str. 64, 17×12, nakł. 4000 egz. Cena nom. 1.20 zł.

Nr. 50. Borowiecka M. Zbiór zadań arytmetycznych dla dorosłych, II cz. Wyd. VII. W-wa 1929 r. str. 82. 19×14 nakł. 3.000 egz. Cena nom. 1.60 zł.

Nr. 51. Sprawozdanie Centralnego Biura Kursów dla Dorosłych za 1927/28. W-wa 1928 r. str. 26. 22×15, nakład 4.200 egz.

Nr. 52. Program szkoły dla dorosłych i młodocianych w zakresie 7-klasowej publicznej szkoły powsz. opr. zbiorowo na podstawie doświadczeń Kursów dla Dorosłych m. st. Warszawy pod red. M. B. Godeckiego. Wyd. II, W-wa, 1929 r. str. 83. 19×13, nakł. 3.000 egz. Cena nom. 2.50 zł.

Nr. 53. M. Borowiecka. Zbiór zadań arytmetycznych dla dorosłych. Cz. I. Wyd. V. W-wa 1929 r. str. 86. 19×14, nakł. 4.000 egz. Cena nom. 1.60 zł.

Nr. 54. K. Grodecka. Ku jasnej doli — czytanki na II stop. kurs. dla dorosłych. Wyd. III. W-wa 1929 r. str. 109, 22×15, nakł. 6.000 egz. Cena nom. 2.00 zł.

Nr. 55. M. Borowiecka. Program arytmetyki i geometrii na miejskich kursach dla dorosłych. W-wa 1929 r. str. 31, 19×13, nakł. 1.500 egz. Cena 1.30 zł.

Nr. 56. S. Chyczewska. Program jęz. polskiego na miejskich kursach dla dorosłych. W-wa 1929 r. str. 30, 19×13, nakł. 1.500 egz. Cena nom. 1.30 zł.

V. **Składnica wydawnictw.** Składnica wydawnictw Instytutu Oświaty Dorosłych w r. szk. 1928/29 tak jak i lat ubiegłych spełniała zadanie zaopatrywania instytucji oświatowych, kursów, szkół dla dorosłych i pojedynczych jednostek w wydawnictwa z dziedziny oświaty pozaszkolnej, zarówno na terenie m. Warszawy jak i całej Polski.

Ponieważ zakres i różnorodność zapotrzebowań z roku na rok wzrastają, więc siłą rzeczy składnica znacznie rozszerzyła swój stan posiadania pod względem ilościowym i jakościowym.

Ruch składnicy daje się ująć w następujących liczbach: sprzedano wydawnictw własnych 28.640 egz. w tem ogólnorganizacyjnych i metodycznych 7.040 egz., podręczników do nauki dorosłych—21.600 egz., wydawnictw obcych—10.980 egz., w tem ogólnorganizacyjnych i metodycznych 3.927 egz., podręczników 7.053 egz., ogółem sprzedano 39.620 egz.

Nadto sprzedano 4.435 egz. druków statystyczno-administracyjnych i 13.935 kart zapisu.

Rozesłano gratis 841 egz.

Oprócz wydawnictw zaopatrywano słuchaczy kursów m. st. Warszawy w zeszyty, obsadki, ołówki i t. d.

Zasiąg rozchodzenia się wydawnictw Instytutu Oświaty Dorosłych charakteryzuje wyszczególnienie nabywców w/g ilości nabytych egzemplarzy:

Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	12.400 egz.
Sekcja Oświaty Pozaszkolnej Magistratu m. st. Warszawy	8.150 „
Księgarnie warszawskie i prowincjonal.	6.200 „
Kursy i szkoły prowincjonalne	4.150 „
Kuratorja i inspektoraty	2.600 „
Samorządy	2.100 „
Szkoły więzienne	1.915 „
Wojsko	1.400 „
Inni nabywcy	595 „

Porównawczo z rokiem szk. 1927/28 ruch składnicy znacznie wzrósł (w roku szk. 1927/28 sprzedano 26.550 egz., w — 28/29 — 39.620 egz. t. j. o 50% więcej).

Zakupy wydawnictw Instytutu ze strony Ministerstwa Oświecenia, Magistratu m. st. Warszawy i innych samorządów wzrosły znacznie, natomiast mniej wydawnictw nabyło wojsko.

Poza detaliczną i hurtową sprzedażą składnica skompletowała 708 większych i mniejszych instruktorskich biblioteczek oświatowych, a mianowicie:

dla Kuratorjum Okr. Szk. Wileńskiego . . .	180
„ „ „ „ Wołyńskiego . . .	108
„ „ „ „ Poleskiego . . .	180
„ „ „ „ Lubelskiego . . .	190
„ „ „ „ Warszawskiego . . .	30
„ Rady Szkolnej Pow. w Grodzisku . . .	15
„ „ „ „ w Pułtusku . . .	5

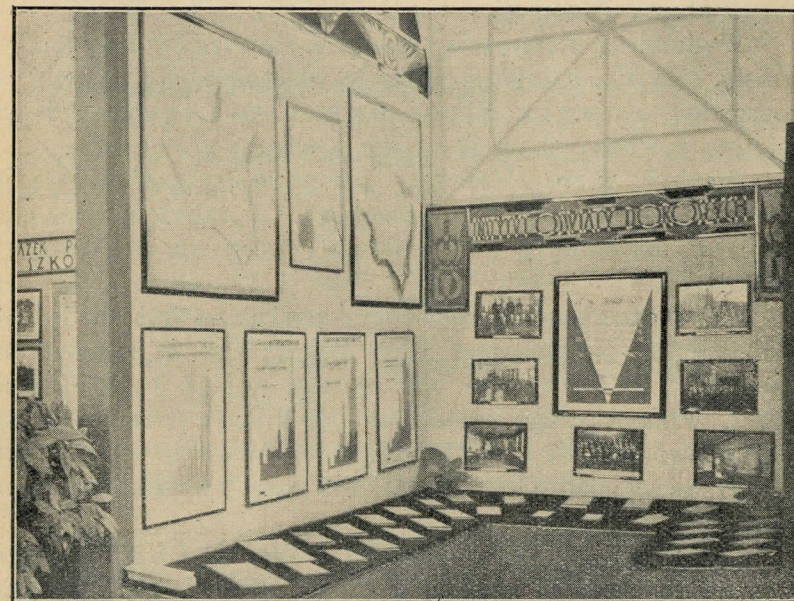
Zasadniczo składnica załatwiała zapotrzebowania wyłącznie z dziedziny oświaty pozaszkolnej. Zapotrzebowania z innych dziedzin kierowano do właściwych instytucyj. Od zasady tej odstępowano w nielicznych wypadkach, przy załatwianiu zapotrzebowań z dalekiej prowincji.

Zapotrzebowania, nadchodzące do składnicy, dzieliły się na kilka kategorii: obstalunki t. zw. księgarskie, zapotrzebowania na pojedyncze określone książki i wreszcie zapotrzebowania, wskazujące tylko dziedzinę zagadnienia. Te ostatnie wiążą się już ściśle i z akcją poradnianą Instytutu.

Przez dostarczanie wydawnictw utrzymywano również kontakt z emigracją polską we Francji i Niemczech.

VI. **Prace badawcze** sprowadzały się do zebrania krytycznych uwag, dotyczących wydanego przez Instytut programu trzystopniowych kursów początkowych na wsi oraz do szczegółowszego zorientowania się w pracy wieczorowych kursów dla dorosłych na prowincji. Dla pierwszego celu został ogłoszony konkurs, prócz tego podjęto specjalne wyjazdy na teren powiatu błońskiego. Drugiemu celowi miała służyć odpowiednio zredagowana ankieta, rozesłana w 500 egz. do różnych powiatów. Konkurs nie dał żadnego wyniku. Wyjazdy na teren powiatu błońskiego pozwoliły jedynie ogólnie zorientować się w pracy kursów na wsi, zasadniczego celu jednak nie osiągnęły. Ankieta dała nieco lepsze rezultaty i jest w opracowaniu.

Kontakt z innymi instytucjami był utrzymany podobnie jak i w roku poprzednim, mianowicie: z Federacją Oświatową Organizacyj Społecznych, ze Skarbem Pracy Oświatowo-Kulturalnej, ze Studium Pracy Społeczno-Oświatowej, z Wydziałem Społeczno-Oświatowym Z. P. N. S. P. i z Polskim Białym Krzyżem. Nawiązano również kontakt z powstającym Instytutem Teatrów Ludowych. W związku z przystąpieniem do Wszechświatowego Stowarzyszenia Kształcenia Dorosłych w Londynie, przedstawiciele Instytutu brali udział w organizowanej przez to stowarzyszenie międzynarodowej konferencji w Cambridge.

Stoisko Instytutu Oświaty Dorosłych na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu.

VIII. **Udział w Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu.** Instytut wziął udział w wystawie poznańskiej w pawilonie instytucyj społeczno-oświatowych. Stoisko Instytutu obrazuje w odpowiednich wykresach, mapkach, wydawnictwach i fotografiach 10-letni dorobek instytucji.

Sprawozdanie finansowe wykazuje znaczne zwiększenie zakresu działalności instytucji. Najwięcej uwidacznia się to zwiększenie w obrotach kursów instruktorskich (więcej niż dwukrotna

zwyżka) i obrotach r-ku korespondentów (sprzedaż komisowa wydawnictw, obroty z Bankiem Gospod. Krajow. i P. K. O.), który wykazuje około 100.000 zł. zwyżki.

Ogólna suma obrotu wzrosła w porównaniu z rokiem ubiegłym o dwieście kilkadziesiąt tysięcy, a niemal trzykrotnie w zestawieniu z rokiem 1926/27.

Wartość wydawnictw składnicy nie uległa większej zmianie, natomiast wartość inwentarza ruchomości znacznie wzrosła z powodu zakupu większej ilości mebli do biura. Zysk brutto na wydawnictwach i składnicy wzrósł przeszło dwukrotnie z powodu wydania większej ilości wydawnictw własnych i wzmożonego obrotu składnicy.

Wydatki na utrzymanie personelu instytucji i kancelarajne wzrosły niewiele, natomiast znacznie zwiększyły się wydatki na propagandę oświatową (prawie trzykrotnie) z powodu udziału Instytutu w Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu.

Przybyły w roku bieżącym dwa nowe rachunki w księdze głównej, a mianowicie: „prac badawczych“ i „zabezpieczenie pracowników umysłowych“. Ten ostatni dołączono do r-ku Kasy Chorych.

Suma otrzymanych subwencji zmalała — jest to jednak zmniejszenie tylko pozorne, gdyż Magistrat m. Warszawy całą zapomogę (10.000 zł.) na rok bieżący wpłacił przed lipcem 1928 r., wskutek czego weszła ona do bilansu roku ubiegłego. Ministerstwo W. R. i O. P. udzieliło subwencji w tym roku o 7.000 więcej, natomiast Sejmiki i Wydziały Powiatowe nieco mniej.

Ostateczna nadwyżka wynosiła w tym roku 3.817 zł. 83 gr. i została dopisana do majątku instytucji, który wynosi obecnie zł. 62.627.43.

Subwencje otrzymane na ogólne cele instytucji:

Ministerstwo W.R. i O. P.	22.000 *)
Magistrat m. Częstochowy	150
Wydział Powiatowy w Będzinie	300
" " " " " " " " " " " " " " " " " "	100

*) Na ogólną sumę złożyło się kilka subwencji, a mianowicie: przyznane pismem z dnia 5/IX-I-12908/28 — 5 tysięcy zł. (wpłynęło 3.X.1928), z dnia 27/XI-I-17288/28—10 tysięcy zł. (5 tysięcy wpłynęło dnia 31.XII.1928 r. i 5 tysięcy—12 II.1929 r.) i z dnia 7/VI-II-14304/29 — 7 tysięcy zł. (wpłynęło 19.VI 1929 r.).

Wydział Powiatowy w Końskich	150
" " " Kutnie	50
" " " Mikułowie	50
" " " Sandomierzu	100
" " " Wysokiem Mazowiec.	200
Razem	23.100

Pozatem otrzymano od Ministerstwa W. R. i O. P. stypendjum w sumie 2.400 zł. dla p. M. Rörichowej, słuchaczki Studium Pracy Sp. Ośw. W. W. P. odbywającej praktykę w Instytucie. Nadto drobne ofiary.

Protokół Komisji Rewizyjnej z posiedzenia w dniu 24 września 1929 r. Komisja Rewizyjna Instytutu Oświaty Dorosłych w osobach Franciszka Dąbrowskiego, Edwarda Koliński i Władysława Woydyny zbadała księgi i dokumenty i stwierdziła:

- 1) stan gotówki w kasie w dniu rewizji odpowiada księdze kasowej,
- 2) księgi rachunkowe prowadzone są prawidłowo i zgodnie z dowodami,
- 3) bilans sporządzony na dzień 1 lipca 1929 r. zgodny jest z odpowiednimi aneksami i księgami.

Wobec powyższego Komisja Rewizyjna proponuje Zebraniu Walnemu udzielić absolutorjum Zarządowi za gospodarke od 1 lipca 1928 r. do 30 czerwca 1929 r. i zatwierdzić sprawozdanie rachunkowe za tenże okres czasu oraz bilans sporządzony na dn. 1-go lipca 1929 r. a zamykający się sumą 68.050 zł. 40 gr.

(—) *Fr. Dąbrowski.*

(—) *E. Koliński,*

(—) *Wł. Woydyno.*

SPAWÓZDANIE RACHUNKOWE

za czas od 1 lipca 1928 roku do 30 czerwca 1929 roku.

W nawiasie podano liczby z ubiegłego okresu sprawozdawczego (za 1927/28 r.).

RACHUNEK	Obroty od 1/VII 1928 do 30/VI 1929 r.		R-k dochodów i wydatków		Bilans	
	Wydatki	Wpływy	Wydatki wzgl. straty	Dochody	Stan posiadania i należności	Długi
1. Kasa	215,644,44 (156,543,48)	214,590,13 (156,393,97)	—	24,454,30 (38,328,75)	1,054,31 (149,51)	—
2. Subsydja, dary, składki członkowskie	2,837,70 (2,290,30)	27,292,— (40,559,06)	—	788,37 (492,87)	2,728,10 (1,604,20)	—
3. Ruchomości	3,517,32 (2,187,06)	85 (40,—)	—	—	5,981,49 (18,805,75)	387,29 (445,52)
4. Bank Gospodarstwa Krajowego i P. K. O.	226,602,29 (122,256,26)	215,434,18 (102,936,57)	—	—	8,200,65 (4,915,75)	—
5. Wierzyciele i dłużnicy	22,473,85 (19,630,50)	29,710,— (93,006,—)	—	120,56 (109,19)	964,50 (1,540,25)	—
6. Wydawnictwa własne	76,181,87 (67,089,46)	60,328,04 (41,217,44)	—	—	31,654,57 (31,001,35)	—
7. Składnica wydawnictw	35,365,11 (32,443,02)	197,56 (1,184,94)	—	—	18,011,38 (4,523,85)	—
8. Wydatki ogólne instytucji (pensje pracowników, wydatki administracyjne)	70,832,78 (29,333,24)	52,821,40 (24,809,39)	—	223,23	2,119,80 (1,375,60)	5,035,68 (636,—)
9. Kursy instruktorskie	1,056,55	1,279,78	—	—	—	—
10. Rozjazdy, diety, honoraria	41,841,19 (13,559,29)	44,772,47 (12,819,69)	—	60	—	—
11. Sumy przechođnie	6,259,80	—	6,259,80 (2,239,76)	—	—	—
12. Propaganda oświatowa	3,670,97	1,521,11	2,067,46	—	82,40	—
13. Kasa Chorych i zabezpieczenie pracow.	473,25	—	473,25	—	—	—
14. Prace badawcze	—	58,809,60 (44,425,31)	—	3,817,83 (14,314,20)	—	62,627,43 (58,809,60)
15. Majątek	706,757,12 (447,534,36)	706,757,12 (447,534,36)	48,695,42 (48,414,18)	48,695,42 (48,414,18)	68,050,40 (59,890,62)	68,050,40 (59,890,62)

Władze Instytutu. Zarząd.

Dr. Marjan Grotowski — przewodniczący.
 Marja Gomólińska — vice przewodnicząca.
 Klemens Frelek — sekretarz.
 Antoni Konewka — skarbnik.
 Marjan Bronisław Godecki.
 Zygmunt Kobylński.
 Janina Komornicka.
 Władysława Weychert-Szymanowska.
 Helena Stattlerówna.
 Helena Fiałkowska — zastępca.
 Zarząd odbył 9 posiedzeń plenarnych i szereg posiedzeń prezydium.

Komisja Rewizyjna: Franciszek Dąbrowski, Edward Kolisko i Władysław Woydno.

Pracownicy.

Klemens Frelek — kierownik instytucji.
 Jadwiga Baranowska — kierowniczka działu wydawniczego.
 Stanisław Maniak — instruktor objazdowy.
 Marja Godecka — kierowniczka składnicy.
 Jadwiga Flassillièrs — kancelistka.
 Ludwika Welkówna — buchalterka.
 Nadto goniec i woźny.

Kierowniczka działu wydawniczego i buchalterka były częściowo zatrudnionymi pracownikami.

Praktyki w Instytucji. Pani Marja Rörichowa jako słuchaczka Studium Pracy Społeczno-Oświatowej i stypendystka Ministerstwa W. R. i O. P. odbywała praktykę przez cały rok w zakresie prac Instytutu.

Członkowie. Instytut liczy 152 członków. W roku sprawozdawczym przybyło 18 nowych członków. Składka wynosi jak w roku ubiegłym 12 zł. rocznie. Członkowie otrzymują bezpłatnie „Polską Oświatę Pozaszkolną“.

LISTA CZŁONKÓW:

Adamiec Teresa
 Babski Bolesław
 Baczewski Józef
 Baranowska Jadwiga
 Bielecka Eugenia
 Błaszczkowska Marja

Bodalska Jadwiga
 Bojarowska Nina
 Borowiecka Marja
 Brzeziński Jan
 Budzikowa Hanna
 Budzińska Helena

Bykowski Jaks - Czesław
Chadaj Paweł
Chojnacki Władysław
Cierniak Jędrzej
Czaplicka Alina
Czerwijowski Faustyn
Dabulewicz Konstanty
Dargielowa Aleksandra
Dargiel Wacław
Dąbrowski Franciszek
Dobiszewski Antoni
Dobrowolski Stanisław
Dontenowa Halina
Dracz Jan
Fiałkowska Helena
Folprecht Jan
Frelek Klemens
Gajewska Wanda
Gajłowa Zofja
Gażyńska Józefa
Gettel Paweł
Godecka Marja
Godecki Marjan Bronisław
Golka Mieczysław
Gołkowska Ludwika
Gomólińska Marja
Gorzechowska Marja
Górski Konrad
Górski Stanisław
Grodecka Anna
Grodecka Katarzyna
Grossówna Helena
Grotowski Marjan
Gruberska Janina
Guzińska Jadwiga
Hegemanowa Róża
Jaczewski Stefan
Jahołkowska Jadwiga
Jakiel Albin
Janczewska Helena
Janowski Aleksander
Jędrzejewicz Janusz
Jurgielewiczowa-Drozdowicz Irena
Kaczyńska Henryka
Kanatoyska Barbara
Kiełkiewicz Władysław
Klimek Karol
Kobyliński Zygmunt

Koliskowa Irena
Kolisko Edward
Kołodziejska Marja
Kmitowa Paulina
Komornicka Janina
Konewka Antoni
Kopciński Stefan
Korniłowicz Kazimierz
Kozierska Melanja
Krasifski Władysław
Kropatsch Adam
Krukowski Kazimierz
Krupowicz Józef
Krzemiński Lucjan
Kuncewiczówna Marja
Kupczyński Tadeusz
Kurmanówna Wanda
Lizak Stanisław
Łobzowska Aniela
Łuczniak Bolesław
Maj Kazimierz
Malinowska Eugenja
Maniak Stanisław
Mareszowa Zofja
Markowska Wanda
Mechowicki Marjan
Michalska Klementyna
Mierzwińska Janina
Milczarski Jan
Milczarska Felicja
Milewska Wiktoria
Milkuszcówna Dorota
Morawska Marja
Mruk Bolesław
Murczkiewiczówna Sabina
Nagler Leon
Nakonieczna Bronisława
Nakonieczny Mikołaj
Niemczyk Stefan
Nowicka Eugenja
Nowicki Eustachy
Oszczędowski Andrzej
Pac Konstanty
Pągowski Władysław
Pieńkowska Marja
Pieńkowska Anna
Pierzchlewicz Józef
Plewiński Tadeusz

Poczetowska Jadwiga
Popławski Feliks
Pursówna Bronisława
Raczko Stanisław
Radlińska Helena
Radwan Władysław
Rapacka Halina
Rapejkówna Cezarja
Robakiewicz Franciszek
Rogulka Józefa
Rörichowa Marja
Samotyha Erazm
Samotyhowa Natalja
Sanderówna Amelja
Sawicka Irena
Sawicki Stanisław
Sedlaczek Franciszek
Sieczko Piotr
Skoczylasówna Leokadja
Skorupka Edward
Smolarczyk Antoni
Sosińska Marja
Stattlerówna Klementyna
Stattlerówna Helena

Steinowa Jadwiga
Świtalska Helena
Szmurło Grażyna
Szumska Wilhelmina
Szyszkowa Zofja
Tarczyńska Pelagja
T-wo Kursów Doksztalujących Po-
wiatu Warszawskiego
Waszkiewiczówna Henryka
Wehrowa Marja
Weyher - Szymanowska Władysława
Wiszowa Halina
Woydno Władysław
Wyszacka Marja
Zadarnowska Natalja
Zajączkowska Felicja
Zakrzewska Irena
Załęski Zygmunt
Związek Pracy Obywatelskiej Ko-
biet. Wydział Oświaty przy Za-
rządzie Głównym.
Żakowska Józefa
Żurkowska Marja

LISTA UCZESTNIKÓW WARSZAWSKICH KURSÓW INSTRUKTORSKICH.

Ambroz Adolf
Antosz Stanisław
Andrysiewicz Feliks
Baliński Feliks
Banackowski Piotr
Baumberger Rudolf
Bąkowski Ewaryst
Białas Franciszek
Bilozor Stefan
Bogaczewicz Franciszek
Boślak Antoni
Bruchwalski Władysław
Bryła Alfred
Buczek Wincenty
Cieślowski Adam
Czarnecki Tadeusz
Denkiewicz Jan
Dolecki Alojzy
Doszła Kazimierz
Dobrucki Leon
Donikiewicz Władysław
Drażkowski Władysław

Dzwonkowski Aleksander
Ejdowski Karol
Ejmund Konstanty
Elgiet Witold
Fajtek Jan
Fihel Ignacy
Gacek Andrzej
Gawlik Jan
Górecki Kazimierz
Grabowski Leon
Guzik Augustyn
Halski Mieczysław
Halardziński Stefan
Hołowaty Karol
Jasiński Józef
Jakiel Albin
Inglot Jan
Józefowicz Stanisław
Jurczyk Alojzy
Iwanicki Roman
Kaczkowski Edmund
Karzyński Józef

Keczmer Stanisław
Kolanko Jan
Kosiński Julian
Koza Julian
Kochański Wacław
Kotlicki Bolesław
Kopeć Michał
Kowalkiewicz Władysław
Kosiński Roman
Kosierkiewicz Józef
Kordowicz Wiktor
Kukulski Stanisław
Krauze Juljus
Krukowski Kazimierz
Kucharski Józef
Kulon Leonard
Kuprowski Kazimierz
Lebedowicz Józef
Lewiński Stanisław
Lubawy Stefan
Łucznicz Bolesław
Maślanka Jan
Mager Józef
Masojada Edmund
Maciejewski Władysław
Matejko Teofil
Menzel Józef
Mierniczak Franciszek
Mikołajczakówna Władysława
Michalik Karol
Młynarz Klemens
Mykietyn Józef
Neheba Stanisław
Niczyporowicz Jerzy
Paśko Paweł
Pawłowski Klemens
Pągowski Jan
Pągowski Władysław

Pękala Aleksy
Pękalski Kazimierz
Przedzimirski Władysław
Przybyła Jan
Przybylski Stefan
Pszenny Piotr
Popławski Feliks
Raczyński Ludwik
Raganowicz Witold
Sabatowski Władysław
Sadłowski Stefan
Sedlaczek Franciszek
Sroka Leon
Smuczak Stanisław
Stanowski Władysław
Stetkiewiczówna Marja
Stebaicki Alfred
Świtalski Władysław
Sysło Władysław
Szczepański Jan
Urbanek Piotr
Urbański Stanisław
Walter Antoni
Wadowski Jan
Welc Michał
Węzyk Władysław
Węglowski Witold
Woelk Franciszek
Wojakiewicz Michał
Wojda Antoni
Wotcz Jan
Woronowicz Wiktor
Wroński Michał
Zaremba Alfons
Ziajka Andrzej
Żarów Henryk
Żelisko Mieczysław